

Weg met de vredessoldaat

P.H. de Vries – brigade-generaal der cavalerie*

De term alleen al: vredessoldaat. De term is schijnbaar verzonnen om aan te geven dat onze soldaten er zijn om de vrede te dienen; en dat is een eervolle en vooral vreedzame taak. Vanuit die voorstelling worden vaak onmiddellijk een aantal conclusies getrokken. Voor die vreedzame taak heb je dan ook alleen maar vreedzame methoden nodig. Immers, die vreedzame taak wordt uitgevoerd te midden van vreedzame mensen die niets liever willen dan met zijn allen in vrede te leven. Het gaat dus om beheerst optreden, overtuigingskracht, het brave voorbeeld geven, want wie goed doet goed ontmoet.

Stichtende lectuur uitdelen hoort er ook bij, evenals het ondersteunen van de nooddruffigen. Wapens zijn daarbij niet nodig, integendeel, die werken contraproductief. Wapens vormen een bedreiging voor de vrede! Als er dan iets van een wapen per se mee moet, dan liefst een bescheiden knuppeltje of een waterpistool of iets dergelijks – als het er maar niet al te eng uitziet. Een uniform kan nog net, vooral omdat het als een praktische dracht wordt gezien. Maar dan moet er wel een fleurig hoofddekseel bij worden gedragen en zeker geen helm. Helmen zijn ook eng. Ziedaar het beeld dat wordt gesuggereerd door de term vredessoldaat.

Dat dit een tragisch misverstand is, is niet iedereen van meet af aan duidelijk. Het misverstand is dan ook tamelijk oud en erg hardnekkig. Bovendien heeft het kunnen ontstaan op basis van een uitspraak van een allerwegen gerespecteerd mens, te weten een voormalig secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Dag Hammarskjöld. En de goede bedoelingen van de Verenigde Naties zijn boven iedere twijfel verheven, dus is er alle reden om de term vredessoldaat te omarmen.

Nu is het inderdaad juist dat Dag Hammarskjöld iets heeft gezegd over de inzet van soldaten bij vredesmissies. Deze diplomaat heeft naar aanleiding van de ontplooiing van een VN-vredesmacht voor vredeshandhaving ooit gezegd: 'It's not a soldiers job, but only soldiers can do it.' Daaruit is vrijwel onmiddellijk de conclusie getrokken dat alleen soldaten dus vredessoldaten kunnen zijn, en in een ideologische oogwenk werd vervolgens het 'kunnen' vervangen door 'moeten' en weer een ideologische nanoseconde later lag de ultieme zingeving van de hedendaagse militair in het zijn van vredessoldaat. Zelden is een uitspraak zo uit zijn verband gerukt en ontdaan van zijn oorspronkelijke betekenis.

Dat lag overigens niet aan die Dag Hammarskjöld. Die had het goed gezien. Bovendien moeten we ons realiseren dat hij zijn uitspraak deed aan het begin van de jaren zestig; het dieptepunt van de Koude Oorlog, waarbij het militaire ethos op geen enkele wijze ter discussie stond. Hij zei toen namelijk dat vredeshandhaving geen taak is voor een soldaat. Hij heeft het dus over de soldaat! Hij heeft het niet over het militaire apparaat. Dat apparaat vervult (en toen zeker) natuurlijk op strategisch niveau een rol bij vredeshandhaving in de meest brede zin van het woord. Maar als dat militaire apparaat wordt ingezet waarvoor het is bedoeld, te weten: het dreigen met of het toepassen van geweld, voeren de soldaten die taken uit! Daarvoor is de soldaat.

Verder zegt hij dat alleen soldaten zo'n taak kunnen uitvoeren. Daarmee doelde hij natuurlijk op de inherente kwaliteiten van de gevechtssoldaat. Dan heb je het over onverzettelijkheid, improvisatievermogen, zelfbewustzijn, ontberingen kunnen verdragen, incasseringsvermogen, maar vooral de capaciteit om geweld te gebruiken en de bereidheid dat ook te doen als dat nodig is. Die kwaliteiten tref je alléén aan bij soldaten en daarom zijn alléén zij in staat om op te treden in complexe en onzekere situaties, met de inherente

* De auteur is werkzaam bij de Landmachtstaf.

Weg met de vredessoldaat

kans op het gebruik van geweld; zoals bij vredeshandhaving. Het gaat dus om de militaire kwaliteiten van de soldaat! Die maken hem geschikt. Of, om in moderne termen te blijven; zo heeft Dag het bedoeld.

Deze inmiddels gangbare maar verkeerde interpretatie van de uitspraak van Dag Hammerskjöld wordt veelvuldig misbruikt in de beeld- en meningsvorming over de huidige taak van de krijgsmacht en de daarvoor benodigde middelen. De strategische vredestaak van de krijgsmacht wordt in dat denken gelijkgeschakeld met de tactisch/technische taak van de soldaat bij vredesmissies. Vervolgens haalt men de verkeerde interpretatie van de woorden van Dag Hammerskjöld van stal en wordt de conclusie getrokken dat heel Defensie moet worden (her)ingericht voor vredestaken.

Vaak impliciet en soms expliciet wordt daarmee bedoeld dat er minder van dat bedreigende en daarmee contraproductieve en bovendien peperdure wapentuig moet worden gekocht. En dat gevaarlijke, geldverslindende oefenen kan ook wel wat minder. Meer geld daarentegen worden besteed aan middelen die voor humanitaire taken kunnen worden ingezet, zoals vrachtauto's, ziekenauto's, vrachtvliegtuigen, mobiele veldhospitals, hospitaalschepen, wegebouw-capaciteit, enzovoort. Die zaken zijn bovendien ook een stuk goedkoper dan echte wapensystemen. Deze gedachtegang sluit naadloos aan bij de Nederlandse traditie van dominee en koopman, en kan zich derhalve in nogal wat populariteit verheugen.

De tragiek is dat met een dergelijke ontwikkeling het vermogen succesvol op te treden bij vredesoperaties wordt uitgehold in plaats van verhoogd. De beschikbare middelen zullen uiteindelijk te eenzijdig zijn samengesteld om alle voorkomende vredestaken — dus ook vredeshandhaving en -afdwinging — te kunnen uitvoeren. Belangrijker is evenwel dat ook de

mentale instelling van de soldaat niet meer zal zijn gebaseerd op het militaire handwerk, maar op de waarden en normen van de goed-betaalde hulpverlener.

Met dienstbaarheid, vredelievendheid en improvisatievermogen zal het dan wel snor zitten. Maar hoe zit het met incassering-vermogen, ontberingen kunnen verdragen, je staande houden in een levensbedreigende situatie, en vooral: geweld toepassen als dat nodig is? Dat lukt de gemiddelde employee van een multinationale hulpverleningsorganisatie niet! Daarvoor heb je echte soldaten nodig, die zijn getraind voor gevechtsoperaties, vertrouwd zijn met de daarbij behorende verantwoordelijkheden en beschikken over een moderne, militair gevormde, persoonlijkheid.

Kortom, weg met de vredessoldaat! De term is verhullend en onjuist, roept verkeerde beelden en associaties op, staat een adequate meningsvorming over defensie in de weg en is uiteindelijk contraproductief voor het vermogen succesvol te kunnen optreden in vredesoperaties. We hoeven natuurlijk niet zo ver te gaan om een strategische alliantie te sluiten met een vereniging van vleeshouwers waarvan de aangesloten leden zich afficheren als 'de groene slager'. Ik bedoel, er is natuurlijk wel wat veranderd in de wereld om ons heen en ook de militaire organisatie dient zich daarvan rekenschap te geven: wij zijn niet uitsluitend groene slaggers.

De opleiding en training van de soldaat moet zijn afgestemd op de veelheid aan taken waarvoor deze zich gesteld kan zien. Anderzijds moeten we niet aarzelen met kracht afstand te nemen van de term vredessoldaat. Als we aan de soldaat al een waardeoordeel willen toevoegen, ga dan voor de multifunctionele soldaat. Bekt ook lekker en ondersteunt de beeldvorming in plaats van deze te vervormen. Dus: leve de vrede, weg met de vredessoldaat!

TEGGENWICHT